

بررسی نقش میانجی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی در زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران

سلسیمه دارم،^۱ محسن منصوب،^۲ فرهاد،^۳ ناهید هوا،^۴ سومار،^۵ شهره شکرزاده،^۶ آرزو تازی مرادی^۷

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر، تعیین نقش میانجی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی در زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران بود.

روش پژوهش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی زوجین مراجعه‌کننده به کلینیک‌های روانشناسی و مشاوره منطقه شش و هفت شهر تهران در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۲ بودند. حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران برابر با ۱۸۶ زوج (۱۸۶ مرد و ۱۸۶ زن) نفر بود که به صورت هدفمند دردسترس از مرکز مشاوره رها، مرکز مشاوره مهر تابان، مرکز مشاوره اکنون، مرکز مشاوره روان‌نما انتخاب شده‌اند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس فرسودگی زناشویی پاینز، دلبستگی کولینز و رید و پرسشنامه طرحواره یانگ (YSQ-SF) استفاده شد. از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیری با روش ورود همزمان و الگویابی معادلات ساختاری استفاده شد و نتایج با نرم‌افزار SPSS_28 و Amos_26، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، سبک‌های دلبستگی هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری طرحواره‌های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی زوجین رابطه دارد ($p < 0.05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی در زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران نقش میانجی ایفا می‌کند.

کلیدواژه‌ها: دلبستگی، سبک‌های دلبستگی، طرح‌واره، طرح‌واره‌های ناسازگار، فرسودگی زناشویی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۲۹ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۸/۶

استناد: دارمی سلیمه، منصوبی فر محسن، هواسی سومار ناهید، شکرزاده شهره، تاری مرادی آرزو. بررسی نقش میانجی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی، زناشویی در زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران، خانواده و بهداشت، ۱۴۰۴؛ ۱۵(۱): ۲۱۳-۱۹۷

[illegible]

مقدمه:

ازدواج نوعی پیوند اجتماعی صمیمانه و عمیق میان زن و شوهر است که می‌تواند منشا خوشی و شادمانی و یا رنجی عمیق برای آنها شود (۱). در واقع ازدواج و رابطه زناشویی منبع حمایت، صمیمیت و لذت‌انسان است و در طول دهه گذشته این سؤال که چگونه ازدواج شکل می‌گیرد و کدام عوامل بر موفقیت و یا شکست آن مؤثر است، تبدیل به یکی از دغدغه‌های پژوهشی روان‌شناسان گشته است (۲)، یافتن همسری مناسب و ایده‌آل از قدیم یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های جوانان بوده است زیرا قرار است سال‌ها در کنار هم ببالند و به تکامل برسند و در کنار یکدیگر آرام و در آسایش و امنیت کامل مسیر پیشرفت و ترقی را بپیمایند (۳). از این رو ازدواج، اولین و با اهمیت‌ترین مرحله در چرخه زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می‌گیرد و موفقیت در مراحل دیگر زندگی به موفقیت در این مرحله وابسته است (۴) و خانواده، شالوده استوار پیوندهای اجتماعی و کانون اصلی بروز و ظهور عواطف انسانی؛ عشق، عنصر حیاتی این کوچکترین اما مهم‌ترین واحد اجتماعی و زیرمنظومه زن و شوهری، اولین و مهمترین زیرمنظومه خانواده است و کیفیت رابطه زن و شوهری، قویترین پیش‌بینی‌کننده سلامت خانواده است (۵).

فقدان روابط صمیمی و حمایت‌گرانه زناشویی در خانواده می‌تواند پیامدهای جدی دربرداشته باشد و عشق را در مرحله سکون متوقف کند، به صورتی که اعضای خانواده در سرمای تنش آمیز ارتباطی، بی‌حوصلگی، ملالت و فرسودگی که تنها ضمانت توجیه‌کننده‌اش سندی کاغذی است، تمایلی به درک یکدیگر و حل مشکلات نداشته باشند؛ بهداشت روانی تحقق نیابد؛ و نه تنها کنش‌های روانی- اجتماعی زن و شوهر بلکه رشد و تحول کودکان و نوجوانان آن خانواده نیز از آسیب‌های جبران‌ناپذیر آن در امان نماند (۶).

یکی از آشفتگی‌ها و نابهنجاری‌های روانشناختی که به مرور زمان، عشق و علاقه بین زوجین را کمرنگ یا حتی محو می‌کند و موجبات مشکلات جسمانی، روانی، و ارتباطی و در نهایت، طلاق رسمی آنها را فراهم می‌کند، فرسودگی زناشویی است (۷). رابطه‌ها، ناگهانی و با امضای سند طلاق به پایان نمی‌رسند، آنها در طول زمان و به دلایل متعددی با سایش و فرسودگی روبرو می‌شوند و این افراد را به سوی نقطه پایان رابطه سوق می‌دهد که نیاز مبرمی را برای شناسایی و مقابله با این منابع فرسودگی و فرسودگی مطرح می‌کند (۸). تحقیقات کارشناسان خانواده نشان می‌دهد که امروزه شیوع فرسودگی زناشویی بیشتر از گذشته شده است، به طوری که ۵۰ درصد از زوجین در ازدواج خود با فرسودگی مواجه می‌شوند و فرسودگی زناشویی، شیوع فراوانی در روابط زناشویی دارد که به طلاق منتهی می‌شوند (۹).

عشق، همواره با امیدها و آرزوهای فراوان آغاز می‌شود؛ امید به شناخته شدن و پذیرفته شدن، امید به تعلق خاطر، حمایت کردن و حمایت شدن، امید به عشقی عمیق و پیوندی ماندگار که گاهی در تضاد با واقعیت‌های زندگی قرار می‌گیرد (۱۰). نیازها با هم نمی‌خوانند؛ عصبانیت باعث جدایی و فاصله می‌شود؛ قضاوت‌ها مانع از پذیرش می‌شوند و تنهایی بر زندگی‌های موازی اما دور از هم سایه می‌افکند (۱۱)، با گذر از مرحله هیجانی و عاطفی اول ازدواج و عدم تحقق توقعات عاشقانه، احساس سرخوردگی، مستقیماً به همسر نسبت داده شده، صمیمیت و تعهد تحلیل می‌رود، فرسودگی جایگزین عشق می‌شود و فرد از اینکه عشق رویایی و ازدواج به زندگی‌اش معنی بخشد، ناامید می‌شود (۱۲).

فرسودگی از عشق یک روند تدریجی است که به صورت یک حالت دردناک فرسودگی جسمی، عاطفی و روانی تجربه می‌شود. در این حالت، صمیمیت و عشق زندگی، رنگ باخته و خستگی عمومی عارض می‌شود و در شدیدترین نوع آن، رابطه فرو می‌پاشد (۱۳).

با این وجود، پژوهشگران بر این باورند که این وضعیت، خود تابع ویژگی‌های روان‌شناختی زوجین می‌باشد و درواقع محققان به دنبال آن هستند که بدانند عوامل روان شناختی که موجب احساس فرسودگی در زوجین می‌شوند، چه هستند و مکانیزم دقیق ارتباطی

آن‌ها را مشخص نمایند (۱۴). نتایج نشان داد، عوامل فردی یکی از دلایل موثر در ایجاد فرسودگی زناشویی است که شامل ویژگی‌های شخصیتی (هیجان خواهی مفرط، خودمحوری، عزت نفس پایین و توانمندی منشی ضعیف) و شناخت‌های ناکارآمد (باورهای ارتباطی ناکارآمد و انتظارات غیرواقع‌بینانه) است (۱۵).

یکی از عوامل مهم که در سال‌های اخیر به آن توجه شده است و بر روی کاهش فرسودگی زناشویی و بالا رفتن رضایت زناشویی تاثیر به سزایی دارد، تجارب اولیه فرد با والدین و یا نوع رابطه عاطفی فرد با والدین خود در دوران کودکی است. برخی از مطالعات تلاش کرده‌اند به این سؤال پاسخ دهند که چگونه تجارب اولیه فرد در دوران کودکی می‌تواند روابط وی را در بزرگسالی تحت تاثیر قرار دهد (۱۶). از جمله مفاهیمی که رابطه بین والدین و فرزندان را به خوبی بیان می‌کند، دلبستگی است (۱۷). مفهوم دلبستگی بیانگر ارزش و قدرت پایداری روابط بین کودکان و والدین آنها، چگونگی شکل‌گیری و چگونگی کیفیت این روابط است که می‌تواند سلامت رشد کودکان را تحت تاثیر قرار دهد و تا بزرگسالی ادامه یابد (۱۸). بر اساس نظریه دلبستگی، ساختارهای شناختی، یا الگوهای عملی رشد یافته در افراد، حدی را که آنها می‌توانند به افراد مهم زندگیشان تکیه کنند را بازنمایی می‌کند. به نظر می‌رسد که این الگوهای عمل، نقش حساسی را در روابط افراد بر عهده دارند (۱۹). چهره‌های دلبستگی به کودک اجازه می‌دهند تا از یک پایگاه امن، به کشف و جستجو بپردازد، در زمان مواجهه با تهدیدها امنیت کودک را تامین می‌کنند، و به او اجازه می‌دهند تا تنظیم سطوح استرس خود را یاد بگیرد. تصور می‌شود که رفتارهای دلبستگی نوعی از رفتار هستند که منجر به کسب یا حفظ نزدیکی به دیگران متمایز و ترجیحی فرد می‌شوند. رفتارهای دلبستگی در بقای فرد از طریق نگهداشتن او در تماس با مراقبان سهیم بوده، و از این طریق ریسک آسیب را کاهش می‌دهند (۲۰).

در واقع، سبک‌های دلبستگی می‌توانند امن، ناامن-دو سوگرا، یا ناامن-اجتنابی باشند و رشد کودک و توانایی برقراری ارتباط در طول زندگی را تحت تاثیر قرار دهند. در واقع این سه سبک در بزرگسالی نیز مورد تایید قرار گرفته‌اند (۲۱). میکولینکر و فلوریان^۱ (۲۲)، دلبستگی ایمن را به صورت یک منبع درونی توصیف کرده‌اند که می‌تواند به شخص کمک کند تا تجارب استرس‌زا را به صورت مثبت ارزیابی کند، با رویدادهای استرس‌زا به صورت سازنده مقابله کند، و بهزیستی و سازگاری خود را بهبود بخشد. افراد دارای سبک دلبستگی اجتنابی دیدگاه بدبینانه تری نسبت به روابط، خودشان و دیگران داشته و افراد دارای سبک اضطرابی-دوسوگرا دیدگاه منفی نسبت به خود دارند (۲۳).

از مشهورترین پژوهش‌ها در این زمینه پژوهش‌های هازن و شیور^۲ (۲۴) و اینسورث^۳ (۲۵) است که با الهام از نظریه بالبی در مورد ماهیت پیوندهای عاطفی، نقش دلبستگی‌های متقابل بزرگسالان را در روابط زوجها بررسی کردند. نتایج نشان داد که مشخصه‌های پیوند عاطفی بین زوجها با مشخصه‌های پیوندهای عاطفی کودک-مادر قابل مقایسه است و سبک‌های شناخته شده دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا، افکار و احساسات و رفتار آنان را در روابط زناشویی تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در واقع، افراد مختلفی که سبک‌های دلبستگی متفاوتی دارند تجارب مختلفی در روابط عاشقانه تجربه می‌کنند (۲۶)، بررسی‌های صورت گرفته در مورد ویژگی‌های افراد متعلق به سبک‌های مختلف دلبستگی و تاثیر آن در روابط با دیگران از جمله ازدواج و رابطه با همسر موید آن است که دو شاخص ترس از طرد شدن و احساس آسودگی در روابط، عناصر مهم رفتار دلبستگی در ازدواج هستند، به طوری که احساس آسودگی در روابط و فقدان ترس از طرد شدن نشان‌دهنده دلبستگی ایمن است. افراد دوسوگرا

^۱ Mikulincer, Florian

^۲ Hazan, Shaver

^۳ Ainsworth

معمولاً در روابط خود ترس از طرد شدن دارند و افراد اجتنابی در روابط صمیمانه خود احساس آسودگی و راحتی نمی‌کنند (۲۷). از آنجایی که بزرگسالان ایمن، همسرانی را انتخاب می‌کنند که تاریخچه دلبستگی ایمن داشته‌اند، بنابراین راه‌حل‌های آنها برای عدم توافق‌ها سودمندتر بوده و روابط و زندگی زناشویی آنها رضایت بخش‌تر و پایدارتر بوده و احساس عشق بیشتری نسبت به یکدیگر دارند (۲۸).

تصور می‌شود که مدل‌های کاری درونی نامطلوب به تدریج الگوهای هیجانی و شناختی خودآسیب‌رسان را تشکیل دهند که از آنها به عنوان «طرحواره‌های ناسازگار اولیه» یاد می‌شود (۲۹). طرحواره‌های ناسازگار اولیه به سبب عدم ارضاء نیازهای هیجانی و عاطفی اساسی دوران کودکی مانند دلبستگی ایمن، خودگردانی، آزادی در ابراز نیازها و هیجانات سالم، خودانگیزگی و محدودیت‌های واقع‌بینانه بوجود می‌آیند. همچنین طرحواره‌ها در عمیق‌ترین لایه‌های سطح شناخت، معمولاً خارج از سطح آگاهی عمل می‌کنند و شخص را به لحاظ روان‌شناختی نسبت به ایجاد آشفتگی‌ها و مشکلات روان‌شناختی نظیر روابط زناشویی ناکارآمد آسیب‌پذیر می‌سازد (۳۰).

بررسی پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد که درخصوص رابطه میان هریک از متغیرهای این پژوهش با یکدیگر، مطالعات معدودی انجام شده است که یافته‌های آنها نیز ناهمسو می‌باشد برای مثال سرخابی، عبدالملکی و همکاران (۳۱) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که سبک دلبستگی ایمن با فرسودگی زناشویی رابطه مثبت معنادار و سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی - دوسوگرا با فرسودگی زناشویی ارتباط منفی معنادار دارند؛ درحالی‌که کرمی و دهقان (۳۲) گزارش کردند که سبک دلبستگی ایمن و سبک دلبستگی اجتنابی قادر به پیش‌بینی فرسودگی زناشویی نیستند. همچنین درخصوص ارتباط سبک‌های دلبستگی با طرحواره‌های ناسازگار اولیه نیز یافته‌های مطالعات انجام شده ناسازگار است. برای مثال نتایج مطالعه گراوند (۳۳) حاکی از آن است که سبک دلبستگی ایمن با طرحواره‌های ناسازگار اولیه رابطه مثبت معنادار و سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی - دوسوگرا با طرحواره‌های ناسازگار اولیه رابطه مثبت معنادار دارند درحالی‌که ابراهیمی، مکوند حسینی و طباطبایی (۳۴) به این یافته رسیدند که همبستگی منفی میان سبک دلبستگی اجتنابی با طرحواره‌های ناسازگار اولیه وجود دارد.

برخی شواهد پژوهشی دیگر نیز نشان می‌دهند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه ممکن است بتوانند ارتباط سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی را میانجی کنند. برای مثال رحیمیان، قمری، باباخانی و جعفری (۳۵) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه در رابطه با سبک‌های دلبستگی و تعارض‌های زناشویی در بین زوجین در معرض طلاق نقش میانجی دارند. همچنین در پژوهشی دیگر، نقش واسطه‌ای طرحواره‌های ناسازگار اولیه در رابطه سبک‌های دلبستگی و صمیمیت زناشویی تایید و بدین صورت گزارش شده که مسیرهای غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی ناایمن نیز از طریق طرحواره‌های ناسازگار اولیه با صمیمیت زناشویی معنادار است (۳۶).

علاوه بر این ارزیابی پژوهشی نیز نشان می‌دهد که به بررسی نقش میانجی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی پرداخته نشده است. همچنین، در اغلب مطالعات نسبتاً مشابه، تنها یکی از جنسیت‌ها (غالباً زنان متأهل) مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند، درحالی‌که در مطالعه حاضر، هم مردان و هم زنان مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران سنجیده شده‌اند. بنابراین هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش میانجی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط میان سبک‌های دلبستگی با فرسودگی زناشویی در زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر تهران بود.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر از لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ روش از نوع مطالعات توصیفی و همبستگی است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های روانشناسی و مشاوره منطقه ۶ و ۷ شهر تهران بودند که از میان آنها

۱۲۰ زوج به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ملاکهای ورود به پژوهش عبارت اند از: زوجین مراجعه کننده به کلینیکهای شهر تهران و علاقه و رضایت برای شرکت در پژوهش و عدم شرکت در جلسات روان درمانی و ملاکهای خروج از پژوهش نیز انصراف از ادامه همکاری در پژوهش و پرسش‌نامه‌های مخدوش بود. همچنین در این پژوهش برای در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی در این پژوهش به هر شرکت کننده یک کد اختصاص داده شد و شرکت کنندگان می‌توانستند از نام مستعار برای شرکت در پژوهش استفاده کنند و اطلاعات خصوصی افراد شرکت کننده در پژوهش که در راستای هدف پژوهش نبود از شرکت کنندگان دریافت نشد. همچنین پس از توزیع لازم به ذکر است که کلیه ملاحظات اخلاقی پژوهش رعایت گردید، از جمله این که به زوجین شرکت کننده در پژوهش اطمینان خاطر داده شد کلیه اطلاعات پژوهش به صورت محرمانه نزد پژوهشگر باقی میماند و از این اطلاعات صرفاً جهت ارزیابی پژوهشی استفاده میشود. دادههای حاصل از پژوهش با استفاده از SPSS ویراست ۲۶ و روش آماری تحلیل تحلیل رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار پژوهش عبارت بود از پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۱ (YSQ-SF): برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه از پرسشنامه ۷۵ سوالی یانگ در سال ۲۰۰۵ با مقیاس پاسخگویی ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست= ۱ تا کاملاً درست= ۶) و ۱۵ خرده مقیاس شامل محرومیت هیجانی، طرد/ رهر شدگی، بی اعتمادی/ بد رفتاری، انزوای اجتماعی، نقص/ شرم، شکست، وابستگی/ بی کفایتی، آسیب پذیری به ضرر، گرفتاری/ در دام افتادی، اطلاعات، از خودگذشتگی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق، خویشتن داری و خود انضباط ناکافی استفاده شد. آلفای کرونباخ کل برای آزمون حاضر در پژوهش 0.96 و همکاران (۳۷) 0.96 و برای خرده مقیاس‌ها بالاتر از 0.80 گزارش شد. در پژوهش غیائی (۳۸) روایی همزمان پرسشنامه با مقیاس نگرش‌های ناکارآمد 0.65 گزارش شد. در پژوهش غیائی (۱۳۸۸)، آلفای کرونباخ آن در خرده مقیاس‌ها بین 0.60 تا 0.90 و آلفای کرونباخ کل آن 0.94 گزارش شد. همچنین آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر برای کل پرسشنامه 0.86 و برای خرده مقیاس‌ها بین 0.78 تا 0.82 بدست آمد.

پرسشنامه دلبستگی (RAAS^۳): پرسشنامه دلبستگی کولینز و رید^۴ (۱۹۹۰) مشتمل بر ۱۸ گویه است که از طریق علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای (از نوع لیکرت) از به هیچ وجه با خصوصیات من تطابق ندارد= ۱، تا کاملاً با خصوصیات من تطابق دارد = ۵ سنجیده می‌شود. دارای ۳ زیر مقیاس به نام‌های: وابستگی (D)، نزدیک بودن (C) و اضطراب (A) است (۳۹) زیر مقیاس اضطراب (A) با دلبستگی اضطرابی-دوسوگرا مطابقت دارد و زیر مقیاس نزدیک بودن (C) یک بعد دوقطبی است که اساس توصیف‌های ایمن و اجتنابی را در مقابل هم قرار می‌دهد؛ بنابراین، نزدیک بودن در تطابق با دلبستگی ایمن است و زیر مقیاس وابستگی (D) را می‌توان تقریباً عکس دلبستگی اجتنابی قرارداد. کولینز و رید (۳۹) نشان دادند که زیر مقیاس‌های نزدیک بودن، وابستگی و اضطراب در فاصله زمانی ۲ ماه و حتی در طول ۸ ماه پایدار ماندند؛ روایی پرسشنامه از طریق روایی محتوایی 0.85 و در مورد قابلیت اعتماد مقیاس دلبستگی بزرگسال، کولینز و رید میزان آلفای کرونباخ را برای زیر مقیاس دلبستگی ایمن 0.82 ، برای دلبستگی اجتنابی 0.80 و برای دلبستگی اضطرابی 0.83 گزارش دادند. از سوی دیگر، در پژوهش پاکدامن (۴۰) میزان اعتبار آزمون با استفاده از باز آزمایی مناسب ارزیابی شد. با توجه به این که مقادیر آلفای کرونباخ در

۱ Young Schema Questionnaire-Short Form (YSQ-SF)

۲ Bach

۳ Revised Adult Attachment Scale

۴ Collins, Reid

تمامی موارد مساوی یا بیش از ۰/۸۰ است آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است. روایی سازه با استفاده از روایی واگرا سنجیده شد. نتایج نشان داد ضریب همبستگی بین زیر مقیاس‌های A و C، A و D در سطح معناداری ۰/۰۰۱ به ترتیب ۰/۳۱۳- و ۰/۳۳۶- است و ضریب همبستگی بین زیر مقیاس‌های C و D در سطح معناداری ۰/۱۴ مقدار ۰/۲۴۶ به دست آمد.

فرسودگی زناشویی پاییز: برای بررسی میزان فرسودگی زناشویی، از افراد مختلف خواسته می‌شود تا به یک پرسشنامه ۲۱ موردی پاسخ دهند که شامل سه جزء اصلی خستگی جسمی (مثلا احساس خستگی، سستی، و داشتن اختلالات خواب)، ازپافتادن عاطفی (احساس افسردگی، ناامیدی، در دام افتادن)، و ازپافتادن روانی (مثل احساس بی‌ارزشی، سرخوردگی و خشم به همسر) می‌باشد. تمام این موارد روی یک مقیاس هفت امتیازی پاسخ داده می‌شوند. پاسخ دهندگان باید تعیین کنند که هریک از این موارد را چند مرتبه در رابطه زناشویی‌شان تجربه کرده‌اند (از ۱ = هرگز، ۴ = گاهی تا ۷ = همیشه). درجه فرسودگی با تعیین میانگین پاسخ‌های مطرح شده، محاسبه می‌شود. نمره‌گذاری ۴ ماده نیز به صورت معکوس انجام می‌شود و نمره بالاتر آزمودنی در این مقیاس نشانه فرسودگی بیشتر می‌باشد. درجه ۴ نمایانگر حالت فرسودگی است. با درجه ۳ خطر فرسودگی وجود دارد. درجه ۵ نشان‌دهنده وجود بحران است. درجه بیش از پنج، لزوم کمک فوری را بیان می‌کند. درجه ۲ یا کم‌تر نشان‌دهنده وجود رابطه خوب است (۴۱). روایی سازه این پرسشنامه در پژوهش پاییز و نونس مطلوب و ضرایب پایایی آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌ها ۰/۸۴ تا ۰/۹۰ گزارش شد پاییز و نونس^۱ (۴۱). در بررسی ویژگی‌های روان سنجی این پرسشنامه، رخشانی، شهابی زاده و علیزاده (۴۲) ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۸۱ و پایایی از طریق آلفای کرونباخ را ۰/۷۷ بدست آوردند.

یافته‌ها:

در پژوهش حاضر ۱۸۶ زوج شرکت کردند. میانگین و انحراف استاندارد سن مردان به ترتیب ۳۷/۲۹ و ۶/۴۲ سال و زنان به ترتیب ۳۳/۹۵ و ۵/۷۰ بود. میزان تحصیلات ۱۳ نفر (۷ درصد) از مردان زیر دیپلم، ۵۸ نفر (۳۱/۲ درصد) دیپلم، ۱۲ نفر (۸۵۶ درصد) فوق دیپلم، ۵۴ نفر (۲۹ درصد) لیسانس، ۳۲ نفر (۱۷/۲ درصد) فوق لیسانس و ۱۷ نفر (۹/۱ درصد) دکتری بود. همچنین میزان تحصیلات ۱۸ نفر (۹/۷ درصد) از زنان شرکت کننده در پژوهش زیر دیپلم، ۵۲ نفر (۲۸ درصد) دیپلم، ۹ نفر (۴/۸ درصد) فوق دیپلم، ۵۹ نفر (۳۱/۷ درصد) لیسانس، ۳۷ نفر (۱۹/۹ درصد) فوق لیسانس و ۱۱ نفر (۵/۹ درصد) دکتری بود. گفتنی است که میانگین مدت ازدواج در بین زوج‌ها به ترتیب ۱۰/۲۱ و ۶/۲۷ بود و ۹۱ زوج (۴۸/۹ درصد) فاقد فرزند، ۵۵ زوج (۲۹/۶ درصد) یک فرزند، ۲۹ زوج (۱۵/۶ درصد) دو فرزند و ۱۱ زوج (۵/۹ درصد) بیشتر از دو فرزند داشتند. جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی بین سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و فرسودگی زناشویی را نشان می‌دهد.

جدول ۱: میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. دلبستگی-ایمن	-										
۲. دلبستگی-اجتنابی	۰/۱۱*	-									
۳. دلبستگی-دوسوگرا	۰/۱۰	۰/۳۲**	-								
۴. طرحواره - بریدگی / طرد	۰/۲۱**	۰/۲۴**	۰/۲۹**	-							
۵. طرحواره-خودگردانی و عملکرد	۰/۲۰**	۰/۱۵**	۰/۳۳**	۰/۵۱**	-						

مختل

۶. طرحواره - دیگر جهت مندی	۰/۲۷** - ۰/۱۹** ۰/۳۰** ۰/۵۴** ۰/۵۲** -
۷. طرحواره - گوش به زنگی	۰/۲۵** - ۰/۱۹** ۰/۲۸** ۰/۶۲** ۰/۵۹** ۰/۶۸** -
۸. طرحواره - محدودیت های مختل	۰/۲۱** - ۰/۲۱** ۰/۱۸** ۰/۴۴** ۰/۳۸** ۰/۵۵** ۰/۶۴** -
۹. فرسودگی زناشویی خستگی جسمی	۰/۰۶ - ۰/۱۵** ۰/۲۰** ۰/۱۵** ۰/۱۳* ۰/۱۴** ۰/۲۳** ۰/۲۷** -
۱۰. فرسودگی زناشویی از پا افتادن عاطفی	۰/۰۱ ۰/۱۲* ۰/۱۷** ۰/۲۲** ۰/۱۸** ۰/۲۶** ۰/۳۸** ۰/۴۴** ۰/۷۳** -
۱۱. فرسودگی زناشویی از پا افتادن روانی	۰/۰۲ - ۰/۰۸ ۰/۱۱* ۰/۱۷** ۰/۱۴** ۰/۲۱** ۰/۳۰** ۰/۳۵** ۰/۷۶** -
میانگین	۲۹/۵۰ ۳۱/۱۸ ۲۸/۷۵ ۲۹/۲۰ ۲۷/۸۷ ۲۸/۴۱ ۶۳/۸۶ ۶۹/۶۱ ۱۵/۸۵ ۱۵/۲۸ ۱۷/۴۳
انحراف استاندارد	۶/۴۲ ۷/۰۵ ۶/۲۰ ۷/۲۴ ۶/۷۷ ۷/۱۶ ۱۰/۳۹ ۱۲/۰۹ ۳/۴۷ ۳/۵۲ ۳/۲۲

*P < ۰/۰۵ **P < ۰/۰۱

جدول ۱ نشان می دهد که جهت همبستگی بین متغیرها منطبق بر انتظار و همسو با تئوری های حوزه پژوهش بود. در ادامه جدول ۲ مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها و مقادیر عامل تورم واریانس^۱ (VIF) و ضریب تحمل^۲ متغیرهای پیش بین را نشان می دهد.

جدول ۲: مفروضه های نرمال بودن توزیع داده ها و همخطی بودن

متغیر	نرمال بودن توزیع		همخطی بودن	
	چولگی	کشیدگی	ضریب تحمل	تورم واریانس
دلبستگی- ایمن	-۰/۶۷	۰/۴۲	۰/۹۱	۱/۱۰
دلبستگی- اجتنابی	-۰/۵۱	۰/۸۳	۰/۸۶	۱/۱۶
دلبستگی- دوسوگرا	-۰/۵۹	۰/۹۸	۰/۸۲	۱/۲۲
طرحواره - بریدگی / طرد	-۰/۴۷	-۰/۶۲	۰/۵۷	۱/۷۵
طرحواره - خودگردانی و عملکرد مختل	-۰/۶۷	-۰/۴۱	۰/۵۷	۱/۷۶
طرحواره - دیگر جهت مندی	-۰/۳۹	-۰/۵۶	۰/۴۸	۲/۱۱
طرحواره - گوش به زنگی	۰/۰۸	-۰/۸۷	۰/۳۵	۲/۹۰
طرحواره - محدودیت های مختل	۰/۱۹	-۰/۴۵	۰/۵۶	۱/۷۸
فرسودگی زناشویی- خستگی جسمی	-۰/۳۲	-۰/۵۸	-	-
فرسودگی زناشویی- از پا افتادن عاطفی	-۰/۴۷	-۱/۱۳	-	-
فرسودگی زناشویی- از پا افتادن روانی	-۰/۱۲	-۰/۵۲	-	-

^۱ variance inflation factor^۲ tolerance

جدول ۲ نشان می‌دهد که مقادیر کشیدگی و چولگی همه متغیرها در محدوده ± 2 قرار دارد. این یافته بیانگر آن است که مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های تک متغیری در بین داده‌ها برقرار است. همچنین با توجه به این که مقادیر ضریب تحمل متغیرهای پیش بین بزرگتر از ۰/۱ و مقادیر عامل تورم واریانس هر یک از آنها کوچکتر از ۱۰ بود، بنابراین می‌توان گفت مفروضه همخطی بودن نیز در بین داده‌های پژوهش برقرار بود. در این پژوهش به منظور ارزیابی برقراری/عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های چند متغیری، از تحلیل اطلاعات مربوط به «فاصله مهلنوبایس» استفاده شد. مقادیر چولگی و کشیدگی اطلاعات مربوط به فاصله مهلنوبایس به ترتیب برابر با ۱/۰۷ و ۰/۸۷ به دست آمد که نشان می‌دهد مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌های چند متغیری در بین داده‌ها برقرار است. در نهایت به منظور ارزیابی برقراری/عدم برقراری مفروضه همگنی واریانس‌ها نمودار پراکندگی واریانس‌های استاندارد شده خطاها مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که مفروضه یاد شده در بین داده‌ها برقرار است.

الف) مدل اندازه‌گیری: در مدل اندازه‌گیری پژوهش ۸ نشانگر برای انعکاس ۲ ساختار مکنون در نظر گرفته شده بود. چنین فرض شده بود که متغیر مکنون طرحواره‌های ناسازگار اولیه به وسیله نشانگرهای بریدگی/طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، دیگرجهت‌مندی، گوش به زنگی و محدودیت‌های مختل و متغیر مکنون فرسودگی زناشویی به وسیله نشانگرهای خستگی جسمی، از پا افتادن عاطفی و از پا افتادن روانی سنجیده می‌شود. چگونگی برازش مدل اندازه‌گیری با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی، نرم افزار AMOS 26.0 و برآورد بیشینه احتمال (ML) ارزیابی شد. جدول ۳ شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری

شاخص‌های برازندگی	مدل اندازه‌گیری	مدل ساختاری	نقطه برش
مجذور کای ^۱	۴۰/۲۹	۹۰/۱۵	-
درجه آزادی مدل	۱۹	۳۷	-
χ^2/df ^۲	۲/۱۲	۲/۴۴	کمتر از ۳
GFI ^۳	۰/۹۳۰	۰/۹۵۷	۰/۹۰ >
AGFI ^۴	۰/۸۶۷	۰/۹۲۲	۰/۸۵۰ >
CFI ^۵	۰/۹۵۴	۰/۹۷۰	۰/۹۰ >
RMSEA ^۶	۰/۰۷۸	۰/۰۶۲	۰/۰۸ <

جدول ۳ نشان می‌دهد که شاخص‌های برازندگی حاصل از تحلیل عاملی تاییدی از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گراوری شده حمایت می‌کنند ($\chi^2/df=2/12$ ، $GFI=0/954$ ، $CFI=0/930$ ، $AGFI=0/867$ و $RMSEA=0/078$). در مدل اندازه‌گیری بزرگترین بار عاملی متعلق به نشانگر از پا افتادن عاطفی ($\beta=0/960$) و کوچکترین بار عاملی متعلق به خودگردانی و عملکرد

۱ Chi-Square

۲ normed chi-square

۳ Goodness Fit Index

۴ Adjusted Goodness Fit Index

۵ Comparative Fit Index

۶ Root Mean Square Error of Approximation

مختل ($\beta=0/652$) بود. بدین ترتیب با توجه به این که بارهای عاملی همه نشانگرها بزرگتر از $0/32$ بود، بنابراین می توان گفت همه آنها از توان لازم برای اندازه گیری متغیرهای مکنون پژوهش حاضر برخوردار بودند.

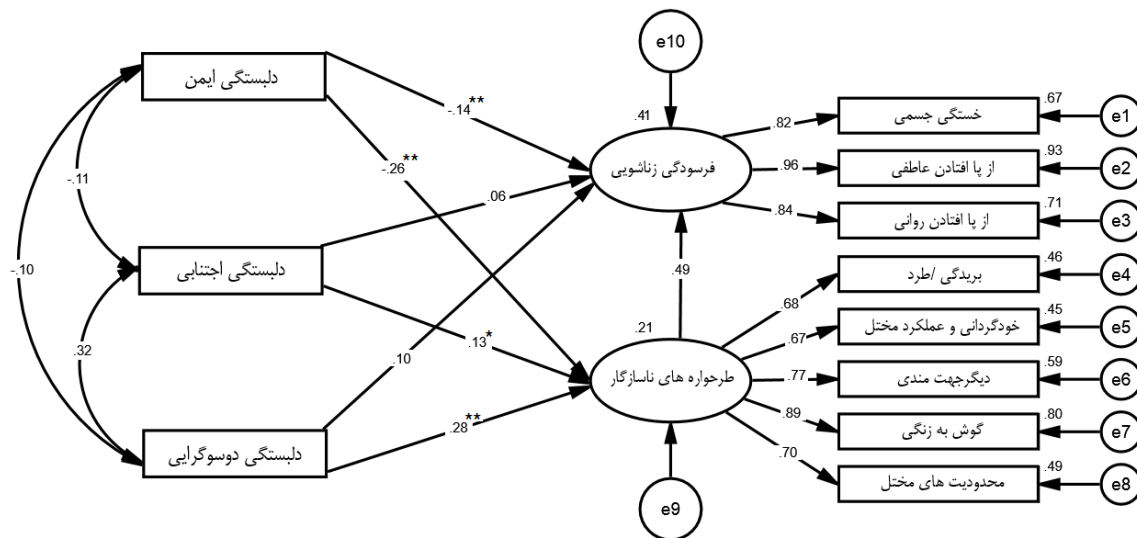
ب) مدل ساختاری: پس از اطمینان از برازش قابل قبول مدل اندازه گیری با داده ها، چگونگی برازش مدل ساختاری با داده ها برآورد و ارزیابی شد. در مدل ساختاری چنین فرض شده بود که سبک های دلبستگی هم به صورت مستقیم و هم با میانجیگری طرحواره های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی رابطه دارد. جدول ۳ نشان می دهد که شاخص های برازندگی حاصل از تحلیل از برازش قابل قبول مدل ساختاری با داده های گرآوری شده ($\chi^2/df=2/44$ ، $\chi^2/df=2/44$ ، $CFI=0/970$ ، $GFI=0/957$ ، $AGFI=0/922$ و $RMSEA=0/062$) حمایت می کنند. جدول ۴ ضرایب مسیر در مدل ساختاری را نشان می دهد.

جدول ۴: ضرایب مسیر کل، مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل ساختاری

مسیر	b	S.E	β	p
دلبستگی دوسوگرایی $\leftarrow$ طرحواره های ناسازگار	۱/۳۰۴	۰/۲۸۱	۰/۲۷۸	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی $\leftarrow$ طرحواره های ناسازگار	۰/۵۸۸	۰/۲۸۶	۰/۱۲۷	۰/۰۴۵
دلبستگی ایمن $\leftarrow$ طرحواره های ناسازگار	-۱/۳۲۱	۰/۲۸۹	-۰/۲۶۱	۰/۰۰۱
طرحواره های ناسازگار $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۱۵۴	۰/۰۲۴	۰/۴۹۳	۰/۰۰۱
دلبستگی دوسوگرایی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۱۴۶	۰/۰۸۸	۰/۱۰۰	۰/۱۱۲
دلبستگی اجتنابی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۰۵۹	۰/۰۸۳	۰/۰۶۱	۰/۴۶۸
دلبستگی ایمن $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	-۰/۲۲۵	۰/۰۸۲	-۰/۱۴۳	۰/۰۰۸
دلبستگی دوسوگرایی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۲۰۰	۰/۰۴۵	۰/۱۳۷	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۰۹۰	۰/۰۴۲	۰/۰۶۳	۰/۰۴۵
دلبستگی ایمن $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	-۰/۲۰۳	۰/۰۴۹	-۰/۱۲۹	۰/۰۰۱
دلبستگی دوسوگرایی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۳۴۶	۰/۰۹۲	۰/۲۳۷	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	۰/۱۴۹	۰/۰۶۳	۰/۱۲۴	۰/۰۳۳
دلبستگی ایمن $\leftarrow$ فرسودگی زناشویی	-۰/۴۲۸	۰/۱۱۷	-۰/۲۷۲	۰/۰۰۱

جدول ۴ نشان می دهد که ضریب مسیر کل بین سبک دلبستگی دوسوگرا ($\beta=0/237$ ، $P=0/001$) و سبک دلبستگی اجتنابی ($\beta=0/124$ ، $P=0/033$) با فرسودگی زناشویی مثبت و ضریب مسیر کل بین سبک دلبستگی ایمن با فرسودگی زناشویی ($P=0/001$) منفی و معنادار است. همچنین ضریب مسیر بین طرحواره های ناسازگار اولیه نیز با فرسودگی زناشویی ($P=0/001$) مثبت و معنادار بود. نتایج جدول ۴ نشان می دهد که ضریب مسیر غیر مستقیم سبک دلبستگی دوسوگرا ($P=0/001$)، $\beta=0/137$ ، و دلبستگی اجتنابی ($\beta=0/063$ ، $P=0/045$) با فرسودگی زناشویی مثبت و ضریب مسیر غیر مستقیم سبک دلبستگی ایمن با فرسودگی زناشویی ($\beta=-0/129$ ، $P=0/001$) منفی و معنادار است. براین اساس نتایج پژوهش حاضر نشان داد که طرحواره های ناسازگار اولیه رابطه بین سبک های دلبستگی دوسوگرا و اجتنابی با فرسودگی زناشویی را به صورت مثبت و رابطه بین سبک

دلبستگی ایمن و فرسودگی زناشویی را به صورت منفی و معنادار میانجیگری می‌کند. شکل ۱ مدل ساختاری پژوهش در تبیین روابط علی بین سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی را نشان می‌دهد.

شکل ۱: پارامترهای استاندارد در مدل ساختاری

شکل ۱ نشان می‌دهد که مجموع مجذور همبستگی‌های چندگانه (R^2) برای متغیر فرسودگی زناشویی برابر با ۰/۴۱ بدست آمده است، این موضوع بیانگر آن است که سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه در مجموع ۴۱ درصد از واریانس فرسودگی زناشویی را تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری:

نتایج پژوهش نشان داد، مدل ساختاری پژوهش که در آن فرض شده سبک‌های دلبستگی هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری طرحواره‌های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی زوجین رابطه دارد، با داده‌های گردآوری‌شده، برازش دارد و چنین نتیجه‌گیری شد که مدل ساختاری پژوهش با داده‌های گردآوری‌شده برازش دارد. یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر نقش سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی زوجین با پژوهش‌های متعدد همخوانی داشت. عدل پرور و همکاران (۴۳) برازش مدل ساختاری مناسب برای پیش‌بینی تعارضات زناشویی براساس سبک‌های دلبستگی و با نقش واسطه‌ای طرحواره‌های بریدگی / طرد و خودگردانی/عملکرد مختل در زنان در آستانه طلاق را تایید کردند که با پژوهش حاضر همخوان است.

همسو با یافته‌های پژوهش حاضر افشاری، موتابی و پناغی (۴۴) نیز نقش واسطه‌ای طرحواره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و رضایت زناشویی را مورد تایید قرار دادند. همسو با یافته‌های پژوهش حاضر پژوهشگران دیگر مالم و همکاران^۱ (۴۵) و برندائو و همکاران^۲ (۴۶) رابطه بین سبک دلبستگی با فرسودگی زناشویی را تایید کردند. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و فرسودگی زناشویی با یافته‌های پژوهشی دیگر همخوانی دارد.

برازش مدل ساختاری پژوهش حاضر را می‌توان براساس رویکرد شناختی مورد تبیین قرارداد. سوگیری‌ها و تحریف‌های شناختی از عوامل موثر بر تعارضات و فرسودگی زناشویی به‌شمار می‌آیند؛ به‌طوری‌که سوگیری‌های منفی و تحریف‌های شناختی مانند بدبینی با

۱ Malm, Oti-Boadi, Adom-Boakye, Andah

۲ Brandão, Matias, Ferreira, Vieira, Schulz, Matos

تخریب روابط بین فردی رابطه نزدیکی با فرسودگی زناشویی و طلاق دارند (۲۳). این سوگیری‌ها ممکن است تحت تاثیر سبک‌های دلبستگی ایجاد شده و تقویت شوند؛ روانشناسان بر این باورند که برخی از فرایندهای موجود در عملکرد نظام دلبستگی مانند ادراک، توجه، تفسیر و ارزیابی بدون کنترل هشیار کار می‌کنند؛ به باور بالبی الگوهای فعال درونی به صورت ناهشیار باعث ایجاد سوگیری در پردازش اطلاعات، انتظارات بین فردی و طراحی و برنامه‌ریزی برای مقابله با درماندگی و استرس می‌شوند (۲۴، ۲۶، ۳۳). مدل‌های کاری درونی دلبستگی، چارچوبی سوگیرانه برای جهت دادن به منابع توجهی در برابر سرنخ‌های مرتبط با دلبستگی فراهم کرده و بر فرایندهای تنظیم هیجان، نزدیکی هیجانی و ... اثر می‌گذارند. بدین ترتیب، افرادی با سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی و دوسوگرا سوگیری توجهی و شناختی بیشتری نسبت به تهدید دارند (۱۳)، که می‌تواند بر روابط بین فردی آنها اثر گذاشته و فرسودگی زناشویی را در آنها افزایش دهد. از سوی دیگر، طرحواره‌های ناسازگار نیز با سوگیری در پردازش و تفسیر اطلاعات موجب ایجاد و حفظ مشکلات هیجانی شده (۴۴) و با تحت تاثیر قراردادن روابط بین فردی می‌تواند موجب فرسودگی زناشویی شود.

از نقطه نظر بیولوژیک، سیستم لیمبیک مرکز احساسات، رفتار اجتماعی و دلبستگی است و ساختارهای آن شامل آمیگدال، هیپوکامپ در دلبستگی نقش دارند. همچنین قشر پیش‌پیشانی مغز به شدت در تنظیم هموستاتیک و عملکردهای دلبستگی درگیر است و نقش اساسی در پردازش سیگنال‌های بین فردی لازم برای شروع تعامل اجتماعی بین افراد ایفا می‌کند (۱۱). مطالعات انجام‌شده بر روی بیولوژی مغز به نواحی خاصی مانند آمیگدال و هیپوکامپ اشاره می‌کنند که توسط طرحواره‌های مبتنی بر حوادث آسیب‌زای دوران کودکی، مانند رهاشدگی یا بدرفتاری، برانگیخته می‌شوند. آمیگدال با ذخیره کردن خاطرات هیجانی و هیپوکامپ و قشر عالی مغز با حفظ خاطرات شناختی در این فرایند نقش دارند (۱۳). دانشمندان علوم اعصاب کشف کردند که فرسودگی با افزایش حجم آمیگدال (بخشی از مغز که واکنش‌های عاطفی را کنترل می‌کند)، نازک شدن قشر پیش‌پیشانی مغز (بخشی از مغز که مسئول عملکرد شناختی است) و تضعیف بخش‌هایی از مغز که حافظه و دامنه توجه را کنترل می‌کنند همراه است. فرسودگی ارتباط بین بخش‌های مختلف مغز را کاهش می‌دهد که می‌تواند منجر به کاهش حافظه کاری و مهارت‌های حل مسئله شود (۳۷). بنابراین به نظر می‌رسد رویدادهای آسیب‌زا علاوه بر اینکه در شکل‌گیری سبک دلبستگی ناایمن و طرحواره‌ها نقش دارند، با ایجاد تغییر در ساختارهای مغز می‌توانند بر فرسودگی نیز اثر بگذارند.

به نظر می‌رسد ترکیب سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های ناسازگار با طرحواره‌های مقابله‌ای ناکارآمد (سبک‌های مقابله‌ای که افراد در موقعیت‌های گوناگون و بسته به شخصیت و ذهنیت خودشان آن را به کار می‌گیرند) می‌تواند فرسودگی زناشویی را تحت تاثیر قرار دهد. افرادی با دلبستگی ناایمن در مواجهه با مشکلات و رویدادهای استرس‌زا، به سرعت برانگیخته شده و پاسخ‌دهی هیجانی بالاتری نشان می‌دهند. به باور بالبی، سبک دلبستگی فرد، بر شکل‌گیری روش مواجهه با تجربه‌های استرس‌زا اثر می‌گذارد (۳۴). بنابراین افرادی با سبک دلبستگی ناایمن که نمره بالاتری در طرحواره‌های ناسازگار اولیه دارند، ممکن است در مواجهه با رویدادهای استرس‌زای زندگی زناشویی از مهارت‌ها و طرحواره‌های مقابله‌ای ناکارآمدی استفاده کنند که فرسودگی زناشویی را در آنها افزایش می‌دهد. برای نمونه طرحواره‌های مقابله‌ای یا ذهنیت مقابله‌ای ناکارآمد تسلیم شده مطیع، محافظ بی تفاوت و جبران‌کننده افراطی که با سه سبک مقابله‌ای تسلیم، اجتناب و جبران افراطی همخوانی دارند (۹)؛ با انفعال و ناامیدی، گسستگی هیجانی و اجتناب یا بدرفتاری و پرخاشگری‌های منفعلانه با پاسخ‌دهی ناکارآمد به وقایع می‌توانند فرسودگی زناشویی را افزایش دهند. بنابراین به نظر می‌رسد برازش مدل ساختاری پژوهش که در آن فرض شده سبک‌های دلبستگی هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری طرحواره‌های ناسازگار اولیه با فرسودگی زناشویی رابطه دارد، براساس روابط تعاملی بین سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های ناسازگار، طرحواره‌های مقابله‌ای ناکارآمد و مهارت‌های ارتباطی قابل تبیین باشد.

محدودیت‌های پژوهش: نتایج پژوهش حاضر معرف نمونه زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک‌های روانشناسی و مشاوره منطقه شش و هفت شهر تهران است، بنابراین تعمیم یافته‌های پژوهش حاضر به افراد دیگر محدودیت دارد، به دلیل اینکه روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر، روش هدفمند بود تعمیم نتایج باید با احتیاط انجام شود. عدم مصاحبه پژوهشگر با برخی از آزمودنی‌ها و عدم دسترسی به پرونده ثبت‌شده از سوی دیگر همکاران، به دلیل محدودیت‌های ناشی از کدهای اخلاق در ارتباط با نگهداری سوابق مراجعین از محدودیت‌های پژوهش حاضر به‌شمار می‌آید و در نظر نگرفتن اثر عوامل تاثیرگذار از جمله سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی و تحصیلات بر مدل پژوهشی که می‌تواند با تاثیر بر روی نتایج موجب کاهش اعتبار آنها شده باشد، از محدودیت‌های پژوهش حاضر به‌شمار می‌آید.

کاربرد پژوهش: پیشنهاد می‌شود پژوهشی مشابه پژوهش حاضر در شهرها و جامعه آماری دیگر برای فراهم ساختن شواهد تجربی بیشتر و دقیق‌تر انجام شود، همچنین، مدل پژوهشی حاضر با ابزارهای غیرخودگزارشی مانند مصاحبه، مشاهده بررسی شود. برای بررسی نقش عوامل فرهنگی، اجتماعی بر فرسودگی زناشویی از پژوهش‌های کیفی نیز استفاده شود؛ بدین ترتیب امکان بررسی دقیق‌تر عوامل تاثیرگذار بر فرسودگی زناشویی و تعامل آنها با سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار فراهم می‌شود و در پژوهش‌های آتی متغیر طول مدت ازدواج نیز به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده در رابطه بین سبک‌های دلبستگی، طرحواره‌های ناسازگار و فرسودگی زناشویی بررسی شود.

ملاحظات اخلاقی: پژوهش حاضر برگرفته از پایان نامه دکتری تخصصی رشته روانشناسی نویسنده اول است و در شورای تخصصی پژوهش با کد اخلاق IR.IAU.K.REC.1401.070 از دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج به تأیید رسیده است. پژوهشگران این مطالعه بر خود لازم می‌دانند، از کلیه شرکت کنندگان که در این پژوهش ما را یاری دادند و امکان انجام مطالعه را فراهم کردند، تشکر کنند.

تضاد منافع: در این پژوهش هیچ گونه تعارض منافع وجود ندارد و سهم نویسندگان به ترتیب اسامی آنها در مقاله ذکر شده است.

تشکر و قدردانی: از تمامی کسانی که ما را در اجرای این پژوهش یاری دادند، تشکر و قدردانی می‌شود.

Reference

- Samadi P, Alipour Z, Salehi K, Kohan S, Hashemi M. The Keys to a Good and Lasting Marriage: An Exploration of Iranian Couples' Experiences. J Educ Health Promot. 2021 Dec 31; 10:474. [Doi: 10.4103/jehp.jehp_1438_20](#). [PMID: 35233421](#); [PMCID: PMC8826870](#). ##
- Marphatia AA, Saville NM, Manandhar DS, Cortina-Borja M, Wells JCK. Where have I got to? Associations between age at marriage and marital household assets among educated and uneducated women in lowland Nepal. PeerJ. 2024 Aug 7;12: e17671. [doi: 10.7717/peerj.17671](#). [PMID: 39131621](#); [PMCID: PMC11316463](#). ##
- Drabble LA, Wootton AR, Veldhuis CB, Riggall EDB, Rostosky SS, Lannutti PJ, Balsam KF, Hughes TL. Perceived psychosocial impacts of legalized same-sex marriage: A scoping review of sexual minority adults' experiences. PLoS One. 2021 May 6;16(5): e0249125. [doi: 10.1371/journal.pone.0249125](#). [PMID: 33956825](#); [PMCID: PMC8101749](#). ##
- Fan S, Koski A. The health consequences of child marriage: a systematic review of the evidence. BMC Public Health. 2022 Feb 14;22(1):309. [doi: 10.1186/s12889-022-12707-x](#). [PMID: 35164724](#); [PMCID: PMC8845223](#). ##

5. Wells JCK. An Evolutionary Model of "Sexual Conflict" Over Women's Age at Marriage: Implications for Child Mortality and Undernutrition. *Front Public Health*. 2022 Jun 17; 10:653433. [doi: 10.3389/fpubh.2022.653433](https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.653433). PMID: 35784199; PMCID: PMC9247288. ##
6. Pru M, Brown CM, Singh RS. Cost of mate choice: Changing patterns of global age disparity in marriage and their consequences to women's health, including maternal mortality and menopause. *Women's Health (Lond)*. 2024 Jan-Dec; 20:17455057241264687. [doi: 10.1177/17455057241264687](https://doi.org/10.1177/17455057241264687). PMID: 39066558; PMCID: PMC11282549. ##
7. Abera M, Nega A, Tefera Y, Gelagay AA. Early marriage and women's empowerment: the case of child-brides in Amhara National Regional State, Ethiopia. *BMC Int Health Hum Rights*. 2020 Dec 14;20(1):30. [doi: 10.1186/s12914-020-00249-5](https://doi.org/10.1186/s12914-020-00249-5). PMID: 33317540; PMCID: PMC7734808. ##
8. Pourtaheri A, Sany SBT, Aghaee MA, Ahangari H, Peyman N. Prevalence and factors associated with child marriage, a systematic review. *BMC Women's Health*. 2023 Oct 10; 23(1): 531. [doi: 10.1186/s12905-023-02634-3](https://doi.org/10.1186/s12905-023-02634-3). PMID: 37817117; PMCID: PMC10565969.
9. Gausman J, Kim R, Kumar A, Ravi S, Subramanian SV. Prevalence of girl and boy child marriage across states and Union Territories in India, 1993-2021: a repeated cross-sectional study. *Lancet Glob Health*. 2024 Feb;12(2): e271-e281. [doi: 10.1016/S2214-109X\(23\)00470-9](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(23)00470-9). Epub 2023 Dec 15. PMID: 38109909; PMCID: PMC10805006. ##
10. Raymo JM, Park H. Marriage Decline in Korea: Changing Composition of the Domestic Marriage Market and Growth in International Marriage. *Demography*. 2020 Feb;57(1):171-194. [doi: 10.1007/s13524-019-00844-9](https://doi.org/10.1007/s13524-019-00844-9). PMID: 31919807; PMCID: PMC7382948. ##
11. Kok MC, Kakal T, Kassegne AB, Hidayana IM, Munthali A, Menon JA, Pires P, Gitau T, van der Kwaak A. Drivers of child marriage in specific settings of Ethiopia, Indonesia, Kenya, Malawi, Mozambique, and Zambia - findings from the Yes, I Do! baseline study. *BMC Public Health*. 2023 Apr 28;23(1):794. [doi: 10.1186/s12889-023-15697-6](https://doi.org/10.1186/s12889-023-15697-6). PMID: 37118688; PMCID: PMC10141833.
12. Melnikas AJ, Mulauzi N, Mkandawire J, Amin S. Perceptions of minimum age at marriage laws and their enforcement: qualitative evidence from Malawi. *BMC Public Health*. 2021 Jul 8;21(1):1350. [doi: 10.1186/s12889-021-11434-z](https://doi.org/10.1186/s12889-021-11434-z). PMID: 34238261; PMCID: PMC8268505.
13. Influence of Marriage upon Health. *Bistoury*. 1875 Jan;10(4):308. PMID: 37053881; PMCID: PMC9492180.
14. Billah MA, Khan MMA, Hanifi SMA, Islam MM, Khan MN. Spatial pattern and influential factors for early marriage: evidence from Bangladesh Demographic Health Survey 2017-18 data. *BMC Womens Health*. 2023 Jun 20;23(1):320. [doi: 10.1186/s12905-023-02469-y](https://doi.org/10.1186/s12905-023-02469-y). PMID: 37340425; PMCID: PMC10283256.
15. Manalel JA, Birditt KS, Orbuch TL, Antonucci TC. Beyond destructive conflict: Implications of marital tension for marital well-being. *J Fam Psychol*. 2019 Aug;33(5):597-

606. [doi: 10.1037/fam0000512](https://doi.org/10.1037/fam0000512). Epub 2019 Feb 14. PMID: 30762408; PMCID: PMC6663571.
16. Rigby RA, Cobb RJ. Positive illusions about dyadic perspective-taking as a moderator of the association between attachment insecurity and marital satisfaction. *J Soc Pers Relat*. 2023 Apr;40(4):1223-1249. [doi: 10.1177/02654075221127241](https://doi.org/10.1177/02654075221127241). Epub 2022 Sep 16. PMID: 37122443; PMCID: PMC10126462.
17. Bi S, Haak EA, Gilbert LR, El-Sheikh M, Keller PS. Father attachment, father emotion expression, and children's attachment to fathers: The role of marital conflict. *J Fam Psychol*. 2018 Jun;32(4):456-465. [doi: 10.1037/fam0000395](https://doi.org/10.1037/fam0000395). PMID: 29878811; PMCID: PMC5995134.
18. Huang CY, Sirikantraporn S, Pichayayothin NB, Turner-Cobb JM. Parental Attachment, Adult-Child Romantic Attachment, and Marital Satisfaction: An Examination of Cultural Context in Taiwanese and Thai Heterosexual Couples. *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Jan 21;17(3):692. [doi: 10.3390/ijerph17030692](https://doi.org/10.3390/ijerph17030692). PMID: 31973100; PMCID: PMC7036989.
19. Lavner JA, Weiss B, Miller JD, Karney BR. Personality change among newlyweds: Patterns, predictors, and associations with marital satisfaction over time. *Dev Psychol*. 2018 Jun; 54(6): 1172-1185. [doi: 10.1037/dev0000491](https://doi.org/10.1037/dev0000491). Epub 2017 Dec 18. PMID: 29251970; PMCID: PMC5962362.
20. Li L, Huang X, Xiao J, Zheng Q, Shan X, He C, Liao W, Chen H, Menon V, Duan X. Neural synchronization predicts marital satisfaction. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2022 Aug 23;119(34): e2202515119. [Doi: 10.1073/pnas.2202515119](https://doi.org/10.1073/pnas.2202515119). Epub 2022 Aug 18. PMID: 35981139; PMCID: PMC9407484.
21. Hynek KA, Abebe DS, Liefbroer AC, Hauge LJ, Straiton ML. The association between early marriage and mental disorder among young migrant and non-migrant women: a Norwegian register-based study. *BMC Women's Health*. 2022 Jun 27;22(1):258. [doi: 10.1186/s12905-022-01836-5](https://doi.org/10.1186/s12905-022-01836-5). PMID: 35761261; PMCID: PMC9237981.
22. Mikulincer M, Florian V, Cowan PA, Cowan CP. Attachment Security in Couple Relationships: A Systemic Model and Its Implications for Family Dynamics. *Fam Process*. 2002 Fall;41(3):405-34. [doi: 10.1111/j.1545-5300.2002.41309.x](https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2002.41309.x). PMID: 12395567.
23. Birditt KS, Wan WH, Orbuch TL, Antonucci TC. The development of marital tension: Implications for divorce among married couples. *Dev Psychol*. 2017 Oct;53(10):1995-2006. [doi: 10.1037/dev0000379](https://doi.org/10.1037/dev0000379). Epub 2017 Aug 14. PMID: 28805435; PMCID: PMC5644348.
24. Hazan C, Shaver P. Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1987; 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>.
25. Ainsworth, Mary D. Salter, et al. Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Psychology Press, 2015.
26. Monin JK, Goktas SO, Kershaw T, DeWan A. Associations between spouses' oxytocin receptor gene polymorphism, attachment security, and marital satisfaction. *PLoS One*. 2019

Feb 28;14(2):e0213083. [doi: 10.1371/journal.pone.0213083](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0213083). PMID: 30818381; PMCID: [PMC6395040](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC6395040/).

27. Huntington C, Stanley SM, Doss BD, Rhoades GK. Happy, healthy, and wedded? The Impact of Transitioning to Marriage on Mental and Physical Health. *J Fam Psychol*. 2022 Jun;36(4):608-617. [doi: 10.1037/fam0000913](https://doi.org/10.1037/fam0000913). Epub 2021 Sep 2. PMID: 34472934; PMCID: [PMC8888778](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC8888778/).
28. Huntington C, Stanley SM, Doss BD, Rhoades GK. Happy, healthy, and wedded? The Impact of Transitioning to Marriage on Mental and Physical Health. *J Fam Psychol*. 2022 Jun;36(4):608-617. [doi: 10.1037/fam0000913](https://doi.org/10.1037/fam0000913). Epub 2021 Sep 2. PMID: 34472934; PMCID: [PMC8888778](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC8888778/).
29. Chauhan S, Sekher TV. Early marriage and marital satisfaction among young married men in rural Uttar Pradesh, India. *BMC Res Notes*. 2023 Jan 27;16(1):6. [doi: 10.1186/s13104-023-06271-9](https://doi.org/10.1186/s13104-023-06271-9). PMID: 36707850; PMCID: [PMC9881292](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC9881292/).
30. Pan T, Chen D, Yu Z, Liu Q, Chen Y, Zhang A, Kong F. Analysis of current situation and influencing factors of marital adjustment in patients with Crohn's disease and their spouses. *Medicine (Baltimore)*. 2024 Mar 15;103(11): e37527. [doi: 10.1097/MD.00000000000037527](https://doi.org/10.1097/MD.00000000000037527). PMID: 38489689; PMCID: [PMC10939668](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC10939668/).
31. Makhanova A, McNulty JK, Eckel LA, Nikonova L, Bartz JA, Hammock EAD. CD38 is associated with bonding-relevant cognitions and relationship satisfaction over the first 3 years of marriage. *Sci Rep*. 2021 Feb 3;11(1):2965. [doi: 10.1038/s41598-021-82307-z](https://doi.org/10.1038/s41598-021-82307-z). PMID: 33536489; PMCID: [PMC7859203](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC7859203/).
32. Sarkhabi Abdolmaleki M., Dokanei Fard F, Behbodi M. Providing a Model for Predicting Couples' Emotional Divorce Based on Metacognitive Beliefs and Emotional Regulation Strategies Mediated by Marital Burnout in Married Women. *Journal of Applied Family Therapy*, 2021; 2(2): 1-28. [doi: 10.22034/aftj.2021.276753.1059](https://doi.org/10.22034/aftj.2021.276753.1059).
33. Garavand H. The Mediating Role of Early Maladaptive Schemas in the Relationship between Attachment Styles with Corona Anxiety. *Applied Psychology*, 2022; 16(1): 181-161. [doi: 10.52547/apsy.2021.223946.1165](https://doi.org/10.52547/apsy.2021.223946.1165).
34. Ebrahimi Z., Makvand Hoseini S., Tabatabaee SM. Prediction of Generalized Anxiety Disorder based on Attachment Styles by Mediating Early Maladaptive Schemas in Adolescents. *Psychological Achievements*, 2023; 30(2): 121-138. [doi: 10.22055/psy..2022.38248.2731](https://doi.org/10.22055/psy..2022.38248.2731).
35. Rahiman R., Qamari M., Babakhani V., Jafari A. Modeling the structural relationship between personality dimensions and attachment styles with communication skills and marital conflicts with the mediation of primary maladaptive schemas in couples facing divorce, *Journal of Applied Family Therapy*. 2023; 4(5):251-265. [doi: 10.22034/aftj.2023.393484.2014](https://doi.org/10.22034/aftj.2023.393484.2014).
36. Fan Z, Wu H, Tao M, Chen L. Relationship between Chinese middle-aged and old couples' Confucian coping thinking and marital quality. *Front Public Health*. 2022 Sep 23; 10:956214. [doi: 10.3389/fpubh.2022.956214](https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.956214). PMID: 36211692; PMCID: [PMC9537638](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/PMC9537638/).

37. Bach B, Lockwood G, Young JE. A new look at the schema therapy model: organization and role of early maladaptive schemas. *Cognitive behavior therapy*. 2018; 47(4), 328-349. <https://doi.org/10.1080/16506073.2017.141056>.
38. Ghiasi M, Molavi M, Neshatdost H, Salavati M. The Factor Structure of the Farsi Version of Young Schema Questionnaire-S3 in Two Groups in Tehran, *Psychological Achievement*. 2011; 18(1), pp. 93-118. https://psychac.scu.ac.ir/article_11692.html.
39. Collins NL, Read SJ. Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990; 58(4): 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>.
40. Qelich Beiki A, pakdaman M, karashki H. (2021). Inquiry into dysfunctional motivational beliefs based on data foundation theory. *Journal of Psychological Science*. 20(108), 2343-2358. [doi:10.52547/JPS.20.108.2343](https://doi.org/10.52547/JPS.20.108.2343).
41. Pines AM, Nunes R. The relationship between career& couple burnout: Implications for career & couple counseling. *Journal of Employment Counseling*. 2003; 740(2), 50-64.
42. Rakhshany P, Shahabizadeh F, Alizadeh HA. Model of Couple Burnout about the Multi-Dimensional Pattern of Connection with God and Thought and Language Controls. *Studies in Islam and Psychology*, 2016; 10(19): 7-30. [doi: 10.30471/psy.2016.1081](https://doi.org/10.30471/psy.2016.1081).
43. Adlparvar E, Safaeirad I, Erfani N, Jadidi H. Development of a Causal Model of Marital Conflict based on Attachment Styles with the Mediating Role of Disconnection/Rejection and Impaired Autonomy/Performance Schemas in Women on the Verge of Divorce. *Journal of Applied Family Therapy*, 2021; 2(2): 173-189. [doi: 10.22034/aftj.2021.290623.1115](https://doi.org/10.22034/aftj.2021.290623.1115).
44. Afshari Z, Mootabi F, Panaghi L. The mediating role of early maladaptive schemas in the relationship between attachment styles and marital satisfaction. *Iranian Journal of Family Psychology*. 2021; 2(1), 59-70. https://www.ijfpjournal.ir/article_245505.html?lang=en.
45. Malm EK, Oti-Boadi M, Adom-Boakye NA, Andah A. Marital Satisfaction and Dissatisfaction Among Ghanaians. *Journal of Family*. 2022. 44(1): 14-17. <https://doi.org/10.1177/0192513X221126752>.
46. Brandão T, Matias M, Ferreira T, Vieira J, Schulz MS, Matos PM. Attachment, emotion regulation, and well-being in couples: Intrapersonal and interpersonal associations. *J Pers*. 2020 Aug; 88(4):748-761. [doi: 10.1111/jopy.12523](https://doi.org/10.1111/jopy.12523). Epub 2019 Nov 15. PMID: 31674659; PMCID: PMC7383855.